

SOBRE LA CONFUSIÓ HISTORIOGRÀFICA ENTRE «SUSPENSIO I SUPRESSIÓ» *VERSUS* «ABOLICIÓ I DEROGACIÓ» DE LES CONSTITUCIONS I ALTRES DRETS DE CATALUNYA

Oriol de Fàbregues-Boixar

*Acadèmic corresponent de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya
Universitat Autònoma de Barcelona*

Resum

La fi de la Guerra de Successió Espanyola (1701-1713 i 1715-1717), amb el consegüent *Decreto de Nueva Planta de la Real Audiencia del Principado de Cataluña establecida por su Magestad con decreto de diez y seis de enero de mil setecientos y diez y seis*, arran de la capitulació de Barcelona l'11 de setembre de 1714, va significar la suspensió del Principat de Catalunya com a entitat política diferenciada, regida fins aleshores per les Constitucions de Catalunya i altres drets. La historiografia ha confós aquesta supressió amb la derogació i l'abolició de les Constitucions de Catalunya. El present treball de revisió bibliogràfica i documental respecte a aquesta qüestió del període constituent a Catalunya iniciat amb la fi de la Guerra de Successió, exposa que el Decret de Nova Planta de la Reial Audiència del Principat de Catalunya promulgat pel vencedor de la Guerra de Successió, Felip V de Borbó, implantat per la força de les armes, a Catalunya va introduir reglamentacions noves diferents, particularment escapçant el marc institucional català rival en la causa borbònica, i va bandejar i ignorar les Constitucions del Principat de Catalunya, però no les va abolir ni derogar específicament, encara que aquest fos el seu desig. Finalment, s'ofereix la reflexió que es tracta, doncs, de drets històrics «vigents», anacrònics potser, però perquè es va escapçar el sistema d'actualització, i que possiblement a la historiografia li ha mancat el coratge de reconèixer-ho. Concloem, així, que les Constitucions de Catalunya van ser suspeses, modificades severament per la força, menystingudes i fetes oblidar, però no han estat pas derogades ni abolides.

Paraules clau: Catalunya, Principat, Constitucions, Nova Planta, Reial Audiència, nació, pàtria, país.

SOBRE LA CONFUSIÓN HISTORIOGRÁFICA ENTRE «SUSPENSIÓN
Y SUPRESIÓN» VERSUS «ABOLICIÓN Y DEROGACIÓN»
DE LAS CONSTITUCIONES Y OTROS DERECHOS DE CATALUÑA

Resumen

El fin de la Guerra de Sucesión Española (1701-1713 i 1715-1717), con el consiguiente *Decreto de Nueva Planta de la Real Audiencia del Principado de Cataluña establecida por su Magestad con decreto de diez y seis de enero de mil setecientos y diez y seis*, a raíz de la capitulación de Barcelona el 11 de septiembre de 1714, significó la suspensión del Principado de Cataluña como entidad política diferenciada, regida hasta entonces por las *Constitucions de Catalunya i altres drets*. La historiografía ha confundido esta supresión con la derogación y la abolición de las Constitucions de Catalunya. El presente trabajo de revisión bibliográfica y documental respecto a esta cuestión del período constituyente en Catalunya iniciado don el fin de la Guerra de Sucesión, expone que el Decreto de Nueva Planta de la Real Audiencia del Principado de Cataluña promulgado por el vencedor de la Guerra de Sucesión, Felipe V de Borbón, implantado por la fuerza de las armas, en Cataluña introdujo reglamentaciones nuevas diferentes, particularmente descabezando el marco institucional catalán rival en la causa borbónica, y marginó e ignoró las *Constitucions de Catalunya*, pero no las abolió ni derogó específicamente, aunque este fuera su deseo. Finalmente, se ofrece la reflexión que se trata, pues, de derechos históricos «vigentes», anacrónicos quizás, pero porque se descabezó el sistema de actualización, y que posiblemente a la historiografía le ha faltado el coraje de reconocerlo. Concluimos, así, que las *Constitucions de Catalunya* fueron suspendida, modificadas severamente por la fuerza, menospreciadas y hechas olvidar, pero no han sido derogadas ni abolidas.

Palabras clave: Cataluña, Principado, *Constitucions de Catalunya*, Nueva Planta, Real Audiencia, nación, patria, país.

«SUSPENSION AND SUPPRESSION» VERSUS «ABOLITION
AND REVOCATION» OF THE CONSTITUTIONS
AND OTHER RIGHTS OF CATALONIA

Summary

The end of the Spanish Succession War (1701-1713 and 1715-1717), with the consequent the Decree of «Nova Planta» of the Royal Audiencia of the Principate of Catalonia established by his Majesty with decree of the sixteenth of January of seventeen hundred sixteen, following the surrender of Barcelona on September 11th, 1714, meant the suspension of the Principate of Catalonia as a distinct political entity, ruled until then by the Constitutions of Catalonia and other kinds of law. Historiography has misunderstood this suppression with the revocation and abolition of the Constitutions of Catalonia. The present study of bibliographic and documentary review regarding this issue of the constituent period in Catalonia that started with the end of the War of Succession, shows that the «Nova Planta» Decree of the Royal

Court of the Principate of Catalonia promulgated by the winner of the War of Succession, Felipe V de Borbó, implemented by force of arms, integrated different new regulations in Catalonia, specifically eliminating the rival Catalan institutional framework in the Bourbon cause, and overlooked and ignored the Constitutions of the Principate of Catalonia, but didn't specifically abolish or revoke them, even if that was his desire. Finally, it is considered that these are, therefore, «current» historical rights, perhaps anachronistic, but because the system update stopped, and that, possibly historiography has lacked the courage to recognize this. So we conclude, that the Constitutions of Catalonia were suspended, severely modified by force, belittled and forgotten, but they have not been revoked or abolished.

Keywords: Catalonia, Principate, Constitutions, Nova Planta, Royal Audience, nation, homeland, country.

«SUSPENSION ET SUPPRESSION» VERSUS «ABOLITION ET ABROGATION»
DES CONSTITUTIONS ET AUTRES DROITS DE LA CATALOGNE

Résumé

La fin de la guerre de Succession d'Espagne (1701-1713 et 1715-1717) supposa, avec le *Decreto de Nueva Planta de la Real Audiencia del Principado de Cataluña establecida por su Magestad con decreto de diez y seis de enero de mil setecientos y diez y seis*, qui fit suite à la capitulation de Barcelone le 11 septembre 1714, la suspension de la Principauté de Catalogne en tant qu'entité politique distincte, régie jusque-là par les Constitutions de Catalogne et d'autres droits. L'historiographie a confondu cet effacement avec une abrogation et abolition des Constitutions de la Catalogne. Le présent travail de révision bibliographique et documentaire concernant cette question de la période constituante ouverte en Catalogne après la guerre de Succession montre que le décret de Nueva Planta de l'Audience royale de la Principauté de Catalogne, qui fut promulgué par le vainqueur de la guerre de Succession, Philippe V de Bourbon, installé par la force des armes, introduisit en Catalogne de nouvelles réglementations, notamment en rognant le cadre institutionnel catalan, rival de celui des Bourbons, relégua et ignore les Constitutions de la Principauté de Catalogne, mais ne procéda pas, à proprement parler, à leur abolition et abrogation, même si tel était son souhait. Enfin, l'idée est proposée qu'il s'agit donc de droits historiques «en vigueur», peut-être anachroniques, le système de modernisation ayant été enrayé, et que l'historiographie n'a peut-être n'a pas eu le courage de l'admettre. Nous en concluons que les Constitutions de la Catalogne furent suspendues, sévèrement modifiées par la force, méprisées et oubliées, mais ne furent pas abrogées ou abolies.

Mots-clés: Catalogne, Principauté, Constitutions, Nueva Planta, Audience royale, nation, patrie, pays.

1. INTRODUCCIÓ

S'atribueix la fi de l'organització col·lectiva, de la comunitat política o Generalitat dels catalans,¹ del Principat de Catalunya a la faisó d'una república civil coronada,² convertida des d'aleshores, per la força de les armes, en una província governada militarment i ocupada,³ al Decret de Nova Planta del 1716 (*Nueva Planta de la Real Audiencia del Principado de Cataluña establecida por su Magestad con decreto de diez y seis de enero de mil setecientos y diez y seis*;⁴ en endavant, DNPRAPC).

Amb la fi de la Guerra de Successió a la península Ibèrica i el consegüent DNPRAPC, Catalunya, referida anàlogament com a «terra», «pàtria», «nació», «país» o «província distintiva dels catalans»,⁵ va deixar de ser un principat institucionalment

1. Víctor Ferro i Pomà constata que la Generalitat no es corresponia amb la Diputació del General, sinó amb el mateix General de Catalunya, això és, la universitat o comunitat política dels catalans. VíCTOR FERRO I POMÀ, *El dret públic català: Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, 2a reimpr., Vic, Eumo, 1999, p. 4, 30, 137-138, 197-199, 203, 243 i 246-248 (1a ed.: 1987). El General (*generale*, adjectiu substantivat neutre) o la Generalitat de Catalunya, com diu Andreu Bosch (segle XVII), constituïa per si mateixa una «república» o una comunitat amb personalitat jurídica que, juntament amb el príncep, constituïa una altra «república» encapçalada per ell. El General s'estructurava socialment en estaments i políticament en braços; VíCTOR FERRO I POMÀ, «El dret català durant els segles XVI i XVII», *Revista de Dret Històric Català* (Societat Catalana d'Estudis Jurídics), vol. 12 (2013), p. 26. Era, doncs, la representació plenària de la terra o la «generalitat» del país en la seva plenitud; Eva SERRA I PUIG, *La formació de la Catalunya moderna (1640-1714)*, Vic, Eumo, 2018, p. 25. Entesa com tota la comunitat de Catalunya; Eduard MARTÍ FRAGA, *La conferència dels tres comuns (1697-1714). Una institució decisiva en la política catalana*, Lleida, Pagès i Fundació Ernest Lluch, 2008, p. 28. Com detalla i precisa Joaquim VERDE I LLORENTE, *Participació i representació polítiques a la Cort General del Principat de Catalunya (1599-1706): Una perspectiva comparada europea i espanyola*, treball de recerca del màster en Història del Món (curs 2014-2015), Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, 2015, p. 43, nota 103.

2. Eva SERRA I PUIG, *La formació de la Catalunya moderna (1640-1714)*, p. 104. Santiago ALBERTÍ, *L'Onze de Setembre*, 2a ed., Barcelona, Albertí, 1977, p. 144.

3. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, Barcelona, Edicions 62, 1968, p. 27, 84, 289, 291-292, 294, 296 i 379. Sebastià SOLÉ I COT, *La governació general del Principat de Catalunya sota el règim de la Nova Planta (1716-1808): Una aportació a l'estudi del procediment governatiu a les darreries de l'Antic Règim*, resum de tesi doctoral, Cerdanyola del Vallès, Universitat Autònoma de Barcelona, 1982, p. 28. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, 5a ed., la Torre de Claramunt, Rafel Dalmau, 2013, p. 19, 220 i 245-263.

4. *Nueva Planta de la Real Audiencia del Principado de Cataluña establecida por su Magestad con decreto de diez y seis de enero de mil setecientos y diez y seis*. Còpia manuscrita del Decret de Nova Planta a Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Real Audiencia, «Cartas acordadas de la Real Audiencia», reg. 6, f. 1-11, 16 de gener de 1716. *Novissima recopilación de las leyes de España*, Madrid, 1807.

5. John H. ELLIOTT, *La revolta catalana, 1598-1640: Un estudi sobre la decadència d'Espanya*, 3a ed., València, Publicacions de la Universitat de València, 2006, p. 64. Elisabet MERCADÉ, «Una aproximació a la idea de Catalunya a partir de l'anàlisi del vocabulari polític emprat per anomenar-la, 1701-1702 i 1705-1706», a *L'aposta catalana a la Guerra de Successió (1705-1707): Actes del Congrés celebrat a Barcelona del 3 al 5 de novembre de 2005 al Museu d'Història de Catalunya*, Barcelona, Museu d'Història de Catalunya i

independent,⁶ de la casa reial d'Àustria,⁷ integrant autònom de la Corona d'Aragó, i va convertir-se en una província⁸ més adscrita a la Corona de Castella⁹ i regida directament pel rei, el seu capità general i la seva Reial Audiència,¹⁰ sense el concurs dels braços i comuns de la terra, i sotmesa a una política assimilista castellana,¹¹ lingüística i jurídica.¹² A partir d'aleshores els seus afers es despatxarien al Consell de Castella,¹³ se suprimiria el virrei i tota l'organització política es reorganitzaria jeràrquicament en una estructura piramidal, de forma descendent des del poder sobirà del monarca, i se suprimiria el poder ascendent (dels comuns i les universitats del país, el Consell de Cent de Barcelona i la Diputació del General de Catalunya) que durant tant de temps havia emparat les Constitucions i altres drets de Catalunya;¹⁴ a més, des d'aleshores s'institucionalitzaria el militarisme. Això no obstant, subsistirien fragments de l'ordenament jurídic català anterior a la derrota.¹⁵ Una espurna.

Anteriorment a aquest decret, la constitució política històrica de Catalunya —el seu dret públic i el seu dret privat, propis i peculiars—, en estreta connexió amb la

Generalitat de Catalunya, 2007, p. 275-288. Cristian PALOMO, «El concepte *nació* en els dietaris del Consell de Cent barceloní i la Diputació del General catalana en temps de canvi dinàstic i guerra successòria (1700-1714)», *Manuscrits: Revista d'Història Moderna*, vol. 39-40 (2019), p. 137-162. Cristian PALOMO, «Nació, pàtria, província i terra. Conceptes del vocabulari polític i patriòtic en el Dietari de l'Antich Consell Barceloní durant la Guerra de Successió (1705-1714)», a *Ciutat, monarquia i formacions estatals, segles XIII-XVIII: XIV Congrés d'Història de Barcelona, 2015. Comunicacions*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2018.

6. Xavier TORRES, *Naciones sin nacionalismo: Cataluña en la monarquía hispánica (siglos XVI-XVII)*, València, Publicacions de la Universitat de València, 2008.

7. Josep Maria SANS I TRAVÉ (COORD.), *Els comtes sobirans de la Casa de Barcelona: De l'any 801 a l'actualitat*, Barcelona, Edicions 62 i Generalitat de Catalunya, 2002, p. 196-241.

8. Article 17 DNPRAPC: «[...] para la quietud de esta Provincia, castigo de los malos y seguridad de los buenos [...]».

9. Víctor FERRO I POMÀ, *El dret públic català*, p. 16: «Felip d'Anjou [...] destruí la individualitat sobirana de Catalunya —com la dels altres estats de la Corona d'Aragó— annexant-la, de fet, però irregularment, a l'Estat castellà».

10. Sebastià SOLÉ I COT, *La governació general del Principat de Catalunya sota el règim de la Nova Planta (1716-1808)*, p. 8, 15 i 18-35.

11. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 305-308 i 325.

12. Joaquim de CAMPS I ARBOIX, *El Decret de Nova Planta*, Barcelona, Rafael Dalmau, 1963, p. 24, 30 i 45 (Episodis de la Història; 38). Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 344-345.

13. Sebastià SOLÉ I COT, *La governació general del Principat de Catalunya sota el règim de la Nova Planta (1716-1808)*, p. 19, 31, 49 i 81.

14. Com reconeixia Antoni de Capmany, «hasta el año 1714, en que las armas de Felipe V, mas poderosas que las leyes hicieron callar todas las instituciones libres en Cataluña». Vegeu Ernest LLUCH, *La Catalunya vençuda del segle XVIII: Foscors i clarors de la Il·lustració*, Barcelona, Edicions 62, 1996, p. 13.

15. Tomàs de MONTAGUT I ESTRAGUÉS, «Uniformització legislativa espanyola contra el dret propi català», ponència del simposi «Espanya contra Catalunya. Una mirada historicista 1714-2014», celebrat a l'Institut d'Estudis Catalans i el Centre d'Història Contemporània de Catalunya, Barcelona, els dies 12-14 de desembre de 2013. Sebastià SOLÉ I COT, *La governació general del Principat de Catalunya sota el règim de la Nova Planta (1716-1808)*, p. 7-8 i 33.

cultura jurídica europea, es basava en el dret romà (el Codi de Justinià) i en el dret canònic, i es fonamentava en dos principis: *a*) el principi de l'imperi de la llei, segons el qual ningú no està per sobre del dret, ni tan sols el rei, el qual accepta així la primacia de la llei; i *b*) el principi del pactisme jurídic, pel qual la llei general d'interès de la terra s'establia amb el rei en la Cort; és a dir, la jurisdicció més alta a Catalunya estava en la reunió (en la Cort General) del rei amb la comunitat (estructurada en els braços). Les corts van estar actives fins al 1706.

Les imposicions borbòniques amb el DNPRAPC del 1715-1716 truncaren el procés de construcció del dret propi català¹⁶ i van marcar un canvi en l'evolució del dret públic català empeltant-hi l'absolutisme, que, contràriament a la tradició jurídica catalana anterior, negava el principi de l'imperi del dret o de la llei i defensava que el poder rau en el rei fora de les corts, absolt de les corts. En l'absolutisme el rei està eximit de l'observança del dret i la dimensió política està per sobre de la dimensió jurídica.

La conquesta militar de Catalunya va permetre a Felip V imposar un decret que reformava i suprimia, il·lícitament —en no fer-ho en una cort general—,¹⁷ la constitució política històrica i el dret públic català. Imposició que es justificava amb el dret de conquesta militar i les doctrines polítiques legitimadores de la monarquia absoluta entorn de la noció de *sobirania*.¹⁸ L'absolutisme es fonamentava en el fet que el príncep titular de la sobirania tenia el poder de donar la llei a tothom sense que calgués el consentiment de ningú, igual, inferior o superior al monarca —sense el pactisme jurídic (*b*)—, tenia el poder de decidir la guerra o d'establir la pau, tenia el poder de nomenar i constituir els oficis principals, i tenia el poder de jutjar en última instància i de concedir la gràcia als condemnats per sobre de les sentències i l'observança de les lleis —contra l'imperi del dret (*a*)—, perquè estava per sobre de la llei. Aquesta doctrina era frontalment contrària a les Constitucions de Catalunya, en la Constitució de l'Observança¹⁹ de les quals s'establia que «poch valria fer Leys, e Constitucions, sinó eren per nos [el príncep i monarca], e nostres Oficials [l'Administració reial] observades». Les institucions del Principat de Catalunya eren un fre a les aspiracions de l'absolutisme i no van tenir prou força política per a imposar-se al projecte borbònic.

16. Josep CAPDEFERRO I PLA, «El dret català, estructura d'estat? El dret català històric i l'encaix en el món modern», conferència feta a la Sala de Graus Albert Calsamiglia, Campus de la Ciutadella de la Universitat Pompeu Fabra, organitzada per la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (FNEC), el 16 de juny de 2021.

17. La primera i única cort celebrada amb els catalans per Felip d'Anjou quan encara regnava formalment de manera lícita amb el nom de Felip IV (com a rei de Castella era Felip V) fou el 1701-1702. Víctor FERRO I POMÀ, «El dret català durant els segles XVI i XVII», p. 16.

18. DNPRAPC: «[...] que habiendo con la asistencia Divina, y justicia de mi causa, pacificado enteramente *mis Armas* esse Principado, toca à mi *Soberania* establecer Gobierno en él [...]» (les cursives són nostres).

19. Víctor FERRO I POMÀ, *El dret públic català*.

El rei Felip V, intitulat comte de Barcelona —i príncep de Catalunya, per tant—, després de guanyar la guerra i fent ús d'un poder absolut, indivisible i incomunicable, de Madrid estant, el 1715 promulgà el DNPRAPC, que s'aplicà el 1716, i decidí:

— Constituir un nou organisme militaritzat que executaria a Catalunya el seu poder absolut, sobirà i indivisible, com a monarca, donant una nova estructura al poder polític a Catalunya i estructurant el dret públic en forma de piràmide descendent des del vèrtex cap als estrats subordinats. En el vèrtex hi disposà l'autoritat militar del capità general,²⁰ amb la qual cosa subordinava el poder civil al militar, i inicià així el militarisme. El capità general presidiria la Reial Audiència,²¹ integrada per juristes i magistrats nomenats pel rei. A la Reial Audiència li correspondria administrar la justícia en el seu nivell suprem, i amb el capità general constituïria el govern del Principat, el Reial Acord.²² En el nivell intermedi de la piràmide hi disposà els corregidors, militars castellans també,²³ que exercirien el govern i la justícia en els corregiments,²⁴ cosa que facilitaria l'exercici de l'acció reial de manera més uniforme i directa. I en la base de la piràmide hi hauria els nous regidors²⁵ dels ajuntaments,²⁶ que també serien nomenats per la Corona.²⁷

— Suprimir les institucions polítiques i administratives catalanes de dret públic que s'oposaven a la noció de *sobirania* del monarca i al seu poder absolut: les Corts Catalanes, la Diputació del General, la jurisdicció general del Principat representada pel virrei i els veguers, i la jurisdicció especial dels municipis (el Consell de Cent i el règim municipal autònom de les ciutats, viles i llocs de Catalunya).²⁸ També suprimia els oficis i el sometent (la Corona absorbia totalment el manteniment de la seguretat i l'ordre públic).

20. L'origen del qual es remunta al segle XVI. Sebastià SOLÉ I COT, *La governació general del Principat de Catalunya sota el règim de la Nova Planta (1716-1808)*, p. 18.

21. Originada per obra del rei Pere III el Cerimoniós i reorganitzada amb el DNPRAPC. Joaquim de CAMPS I ARBOIX, *El Decret de Nova Planta*, p. 18.

22. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 40-45. Sebastià SOLÉ I COT, *La governació general del Principat de Catalunya sota el règim de la Nova Planta (1716-1808)*, p. 29-30 i 41-45.

23. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 285.

24. Josep M. GAY I ESCODA, *El corregidor a Catalunya*, tesi doctoral, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1991.

25. Daniel CARDONA i Oriol de FÀBREGUES-BOIXAR, «Sant Just Desvern durant el segle XVIII», a Daniel CARDONA, *Sant Just Desvern, un paisatge i una història*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987, p. 298-300.

26. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Els municipis catalans de l'Antic de Règim (1453-1808)*, Barcelona, Curial, 1983.

27. Art. 2-48 DNPRAPC.

28. Art. 51, 53, 54 i 55 DNPRAPC.

— Conservar les institucions no incompatibles amb la monarquia absoluta, beneficoses per a l'economia o la societat (com el col·legi de notaris,²⁹ el Consolat de Mar³⁰ i els oficis subalterns³¹).

— Conservar el dret històric català propi pel que fa al dret processal (civil i criminal), el dret penal (que arribà fins al 1835), el dret mercantil (del Consolat de Mar), i el dret civil privat (que ha continuat fins al present, si bé, desafortunadament, invocat principalment només pels sectors socials més reaccionaris, atès que va quedar encarcerat, ancorat en el passat, perquè no es podia actualitzar). Aquesta concessió no es va fer al regne de València, on es va suprimir tot, incloent-hi el dret privat propi. L'article 56 del DNPRAPC restablí la vigència de les Constitucions i altres drets de Catalunya per a les matèries que no representaven un perill per a la sobirania (capítols matrimonials, testaments, successions...). El reformisme borbònic, a Catalunya, no es va atrevir, no va saber o no va poder modificar el dret privat propi, i s'estalviava així basar tot l'ordenament en la imposició coercitiva i l'ocupació militar.³²

Els catalans derrotats, exiliats a Viena, van mantenir la flama i el record viu del dret català³³ i a l'interior es reorganitzaren progressivament i tímida. Es constituí un grup d'advocats que es consolidà amb la presentació del Memorial de Greuges al rei Carles III el 1760,³⁴ on demanaven que es tornessin a posar en vigor les institucions de la Corona d'Aragó, i es creà també la Junta de Comerç (precedent del que dos-cents anys després serà la Mancomunitat de Catalunya).

Des d'aleshores, la historiografia majoritàriament —llevat de comptades excepcions, com Víctor Ferro³⁵ i els seus antecessors³⁶ en l'estudi del dret català anterior a la

29. Art. 49 DNPRAPC.

30. Art. 57 DNPRAPC.

31. Art. 52 i 58 DNPRAPC.

32. Art. 56 DNPRAPC.

33. Tomàs de MONTAGUT i ESTRAGUÉS, «El jurista Domènec d'Aguirre i la memòria del dret públic català», *Ivs Fvgit*, núm. 13-14 (2004-2006), p. 231-249.

34. Joaquim de CAMPS i ARBOIX, *El Decret de Nova Planta*, p. 42. Ernest LLUCH, *La Catalunya vençuda del segle XVIII*, p. 12 i 228-229.

35. Víctor Ferro escriu, sobre les institucions, les normes i els mecanismes jurídics de Catalunya anteriors a la Nova Planta, «que li foren arrabassats per la força i no pel dret, i als quals, que se sàpiga, Catalunya no ha renunciat mai legítimament». Víctor FERRO i POMÀ, *El dret públic català*, p. 2.

36. José COROLEU i José PELLA FORGAS, *Los fueros de Cataluña*, Barcelona, Administración San Pablo, 1878, p. 692, havien escrit: «Por un error asaz vulgarizado, ya que han sido parte á sostenerle novelistas, poetas y todos los historiadores, algunos mas propensos á inflamarse en patriótica irritacion que á purgar la historia de infidelidad ó mentira, se atribuye al primer Borbón la derogacion completa de las libertades y fueros de Cataluña. Como por añadidura se supone que los códigos, diplomas, cartas y registros en los cuales estaban aquellas escritas fueron arrojados al fuego por mano de verdugo al siguiente día de entrada Barcelona por los ejercitos aliados de Francia y España, han corrido de mano en mano grabados y estampas y mas aun han servido estos por via de ilustracion en obras historicas, con lo que se ha dado por

Nova Planta— i en tot el seu espectre, tant la que expressa comprensió amb l'actuació borbònica com la crítica amb aquesta, ha recollit que el DNPRAPC abolia i derogava les Constitucions i altres drets de Catalunya:

— «Por el Decreto de Nueva Planta se hace tabla rasa con todas las instituciones catalanas anteriores (Cortes, diputación del General, consejo de Ciento) “y todos los demás comunes no expresados en este Real Decreto, quedan suprimidos y extintos”. Se *derogan* los fueros y privilegios [...]» (la cursiva és nostra).³⁷

— «Al marge dels aspectes més visibles de l'actuació borbònica —tals com l'*abolició* dels privilegis i constitucions i la repressió despietada de què foren objecte els cabdills de la resistència [...]» (la cursiva és nostra).³⁸

Realment, però, com recullen molts historiadors parcialment o enterament sotmesos al gran pes de la historiografia espanyola, van ser abolides i derogades les Constitucions de Catalunya?

Sí, entenent per abolició i derogació, l'anul·lació d'una llei o d'un costum vigent mitjançant una disposició legal posterior.

Amb la hipòtesi que la historiografia ha confós suspensió i supressió amb derogació i abolició, es fa la present revisió bibliogràfica i documental sobre aquesta qüestió.³⁹

medio de la representacion artistica mayor realce á un suceso completamente falso. Felipe V no derogó ni mandó echar al fuego las constituciones y libertades politicas de Cataluña y Mallorca pues que solo quiso modificarlas en una parte, y no la fundamental, que ha sido destruida de hecho en nuestro siglo». I, per tant, «los fueros de Cataluña subsisten de derecho». Vegeu José COROLEU i José PELLA FORGAS, *Los fueros de Cataluña*, p. 720-726.

37. Marcelo CAPDEFERRO, *Otra historia de Cataluña*, Barcelona, Acervo, 2003.

38. Josep M. TORRAS i RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 15.

39. José COROLEU i José PELLA FORGAS, *Los fueros de Cataluña*. Guillermo M. de BROCÀ, *Historia del derecho de Cataluña, especialmente del civil y exposición de las instituciones de derecho civil del mismo territorio en relación con el Código civil de España y la jurisprudencia*, Barcelona, Herederos de Juan Gili, 1918. Tomàs de MONTAGUT i ESTRAGUÉS, «Els drets històrics a Catalunya», *Ivs Fvgit*, núm. 15 (2007-2008), p. 125-137. Miguel HERRERO DE MIÑÓN, «Los derechos históricos y el principio pacticio», *Ivs Fvgit*, núm. 15 (2007-2008), p. 35-54. Joaquim FERRET JACAS, «Nació, símbols i drets històrics», *Revista d'Estudis Autònomic i Federals*, núm. 12 (març 2011), p. 44-46. Víctor FERRO i POMÀ, «El dret català durant els segles XVI i XVII», p. 9-108. Miquel RUIZ LACRUZ, *Proposta d'una constitució catalana. L'actualització dels drets històrics de Catalunya a la nova Espanya federal*, Barcelona, Miquel Ruiz Lacruz, 2005.

2. LES CONSTITUCIONS DE CATALUNYA FOREN SEVERAMENT MODIFICADES I SUSPESES, DE MANERA IL·LEGÍTIMA, PERÒ, AIXÒ NO OBSTANT, NO VAN SER ABOLIDES NI DEROGADES

La Guerra de Successió Espanyola (1701-1713 i 1715-1717) fou un conflicte internacional que va esdevenir fonamental en la història d'Espanya, ja que la va convertir aleshores en l'estat més unitari d'Europa.⁴⁰ S'hi enfrontaren dues faccions, dues dinasties, dos reis, amb projectes polítics diferents: una de caràcter absolutista, favorable a reforçar les atribucions règies, encapçalada per Felip de Borbó, duc d'Anjou, enfront d'una altra favorable a mantenir l'ordenament institucional tradicional, d'institucions representatives limitadores del poder regi, encapçalada per l'arxiduc d'Àustria Carles d'Habsburg.⁴¹ A més de les dues dinasties i dels diferents posicionaments polítics, les dues faccions també abanderaven idees i interessos econòmics⁴² i socials distints, i fílies i fòbies acumulades i arrossegades d'esdeveniments anteriors.

En la Guerra de Successió el partit borbònic va fer clara la voluntat de suspendre les Constitucions i els privilegis que gaudien els catalans, i probablement aquest fou un dels motius⁴³ que entressin en la guerra les institucions representatives dels catalans el 1705, després de la signatura del pacte de Gènova⁴⁴ —acordat entre uns prohoms «vigatans» austriacistes que comissionaren el noble Antoni de Peguera i el doctor en lleis Domènec Perera, d'una banda, i el representant plenipotenciari de la reina Anna d'Anglaterra, Mitford Crowe, de l'altra, el 20 de juny de 1705, i pel qual la monarquia anglesa es comprometia a respectar les Constitucions catalanes, alhora que el Principat donava suport a un desembarcament aliat a Barcelona—, a favor de la

40. John H. ELLIOTT, «Catalunya dins d'una Europa de monarquies compostes», *Pedralbes: Revista d'Història Moderna*, vol. 13, núm. 1 (1993), p. 11-22.

41. Santiago ALBERTÍ, *L'Onze de Setembre*.

42. Ernest LLUCH, *La Catalunya vençuda del segle XVIII*.

43. Josep M. TORRAS I RIBÉ, «Reflexions sobre l'actitud dels pobles i estaments catalans durant la Guerra de Successió», *Pedralbes: Revista d'Història Moderna*, vol. 1 (1981), p. 188-193. Núria SALES, «Diputació, síndics i diputats. alguns errors evitables», *Pedralbes: Revista d'Història Moderna*, vol. 15 (1995), p. 96. Eduard MARTÍ FRAGA, *La conferència del tres comuns (1697-1714)*, p. 82, 120-121, 134, 309 i 400. Germán SEGURA, *Las Cortes de Barcelona (1705-1706): el camino sin retorno de la Cataluña austriacista*, Madrid, Universidad Nacional de Educación a Distancia, 2009. Adrià CASES, *Guerra i quotidianitat militar a la Catalunya del canvi dinàstic (1705-1714)*, Barcelona, Fundació Noguera, 2015, p. 46-48. Joaquim ALBAREDA SALVADÓ, *El «cas dels catalans». La conducta dels aliats arran de la Guerra de Successió (1705-1742)*, Barcelona, Fundació Noguera, 2006, p. 38.

44. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Escrips polítics del segle XVIII*, vol. II, *Documents de la Catalunya sotmesa*, Vic, Eumo, 1996, p. 74-81: «Tratado de Alianza entre la serenísima Reina Ana de Inglaterra y el Principado de Cataluña [...]». Adrià CASES, *Guerra i quotidianitat militar a la Catalunya del canvi dinàstic (1705-1714)*, p. 48. Joaquim ALBAREDA SALVADÓ, *El «cas dels catalans»*, p. 38, 48 i 135.

causa de l'arxiduc; així com de la seva resistència a ultrança fins al 1714,⁴⁵ reconeguda com a èpica.⁴⁶ Les Constitucions, privilegis i altres drets de Catalunya eren drets públics i privats que protegien els interessos dels habitants del país i limitaven el creixent poder reial, en expansió i en voga aleshores, i la consegüent pressió fiscal i militar; vetllaven pels interessos comuns per sobre dels individuals i alguns autors els han considerat, en aquest sentit, d'arrel «republicana».⁴⁷

L'historiador Josep Maria Torras i Ribé remarca l'existència en la facció borbònica d'«una inequívoca voluntat de destruir les institucions catalanes fins a aconseguir que no en quedés cap rastre i que fins i tot se'n perdés la memòria. Les intencions expressades per les autoritats borbòniques en aquest sentit eren inequívokes»:⁴⁸ durant la contesa, a mitjan 1713, la seva consigna era «que se cancelen, borren y quemmen todos los privilegios de esta Ciudad y Principado, [y] que no quede memoria de ellos».⁴⁹ Les institucions de dret públic pròpies es veien des de la cort de Felip V com a perniciosos per als interessos de la sobirania de la Corona i atidores d'un patriotisme diferenciat contrari a la uniformització desitjada per Felip V. En aquesta voluntat i aquest posicionament borbònic del rei Felip V, hi van tenir un paper determinant els seus ministres francesos Jean Orry i Michel-Jean Amelot, i Melchor de Macanaz.

L'ambaixador francès Michel-Jean Amelot alertava encertadament, en referència als habitants de la confederació de la Corona d'Aragó, que «por más afectos que sean al rey, siempre lo seran mucho más a su Patria». I, en referència a Catalunya, Melchor de Macanaz, teòric del nou model polític i institucional, influent ministre i fiscal del Consell de Castella, preconitzava, a principis del 1713, l'abolició fulminant de tot l'ordenament institucional català:⁵⁰

[...] por efecto de la rebelión y conquista de Cataluña [...] todos sus fueros y privilegios [...] quedan derogados, y no hay mas ley, fuero ni privilegio que la voluntad del Rey, [y] convendrá, cuando se haya de regir en aquel Principado,

45. Joaquim ALBAREDA SALVADÓ, *Els catalans i Felip V: De la conspiració a la revolta (1700-1705)*, Barcelona, Vicens Vives, 1993.

46. Joaquim ALBAREDA SALVADÓ, *El «cas dels catalans»*. Vegeu *The deplorable history of the Catalans*, Londres, J. Baker, 1714, p. xxv-xxvi; Biblioteca de Catalunya (BC), ms. 421. VOLTAIRE (François-Marie Arouet), *Le siècle de Louis XIV*, vol. II, París, 1867, p. 436.

47. Antoni JORDÀ FERNÁNDEZ, «Els decrets de Nova Planta per a la Corona d'Aragó», *Memòries de la Reial Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics, Heràldics i Històrics*, núm. 26 (2016), p. 73.

48. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 7.

49. Archivo General de Simancas (AGS), «Gracia y Justicia», llig. 744, 7 de setembre de 1715, carta de Castelo Rodrigo a Manuel Vadillo. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 159.

50. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 24. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 31.

igualarlo lo más que se pueda en todo a los Reinos de Aragón y Valencia, y bajo las mismas reglas que para esto se han notado.⁵¹

El militar i membre del Real Consejo Supremo de Guerra de Felip V, Rodrigo Caballero Yllanes, superintendent del regne de València conquerit per la causa borbònica, considerava l'abolició dels privilegis i les Constitucions de Catalunya un factor regeneracionista de «l'indòmit i ingovernable caràcter català, del qual calia extirpar els instruments que afavorien les seves perverses inclinacions»: ⁵² «[...] con la negación de los fueros, a los mismos catalanes hará el Rey un gran veneficio en no concedérselos, porque les pone en camino de ser Buenos, y les quita los medios de volver a ser malos». ⁵³ Val la pena assenyalar que en el posterior DNPRAPC hi haurà dues citacions de catalans «buenos» i catalans «malos». En l'article 1: «[...] enmendando en los malos, la opresión, que se ha experimentado (en las turbaciones pasadas) de los buenos». I en el 17: «[...] castigo de los malos, y seguridad de los buenos». Francesco Pio di Savoia e Moura, marquès de Castelo Rodrigo, militar italià al servei de Felip V que seria el capità general de la Catalunya conquerida i ocupada pels borbònics i l'executor del DNPRAPC del 1716, també defensava un acte públic d'abolició de les Constitucions i els privilegis de Catalunya. ⁵⁴ I José Patiño y Rosales, ministre de Felip V, que seria superintendent de Catalunya, encara advocava el 13 de juny de 1715 per «considerarse al Principado de Cathaluña como si no tuviera gobierno alguno». ⁵⁵

És obvi i evident que amb els decrets de Nova Planta s'inicià un procés constituent als regnes i principat de la Corona d'Aragó, gestat des de feia anys a la cort de Madrid i cristal·litzat amb l'adveniment de la Nova Planta dels Borbó a cenyir la corona vacant dels Habsburg amb el decés, l'1 de novembre de l'any 1700, del rei Carles II, trenta-novè comte de Barcelona. ⁵⁶ Després de la conquesta i l'abolició dels furs de València i d'Aragó per Felip V, era clara la voluntat de la facció borbònica del duc d'Anjou de «reglar el Principado como si no tuviera gobierno alguno». ⁵⁷

51. Salvador SANPERE I MIQUEL, *Fin de la nación catalana*, vol. I, *Evolución y bloqueo de Cataluña*, reed. facs., València, Calambur, 2001, p. 29 (1a ed.: 1905).

52. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 24.

53. Archivo Histórico Nacional (AHN), «Estado», llig. 442, 28 de març de 1713, carta de Rodrigo Caballero a Grimaldo. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 25.

54. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 225.

55. Salvador SANPERE I MIQUEL, *Fin de la nación catalana*, vol. II, *La capitulación de Barcelona y la caída de Mallorca*, reed. facs., València, Calambur, 2001, p. 671. Josep M. GAY I ESCODA, «La gènesi del Decret de Nova Planta de Catalunya. Edició de la consulta original del "Consejo de Castilla", de 13 de juny de 1715», *Revista Jurídica de Catalunya* (Barcelona, Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya), vol. 81/1 (gener-juny 1982), p. 59.

56. Josep Maria SANS I TRAVÉ (coord.), *Els comtes sobirans de la Casa de Barcelona*.

57. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 16.

De fet, les instruccions trameses per Felip V al mariscal duc de Berwick —a qui van semblar-li estranyes i impròpies d'un príncep cristià—,⁵⁸ capità general comandant dels exèrcits assetjants de Barcelona, reducte de defensa de les institucions del Principat de Catalunya (els tres comuns: Diputació del General o Generalitat de Catalunya, Consell de Cent de Barcelona i braç militar de Catalunya), eren no solament derogar els privilegis i les Constitucions de Catalunya, sinó permetre el saqueig de la ciutat per la soldadesca, només resguardant de la violència les dones i nens:

[...] llegare el caso del asalto, ya que en él no son dignos, como comprenderéis, de la menor piedad, y deven experimentar el último rigor de la guerra, [y] si llegare el asalto dareis las órdenes más efectivas para que se perdonen las vidas a las mugeres y a los niños, pues estos no es justo ni de mi piedad experimenten el rigor de la guerra, y en cuanto a la forma de gobierno que se ha de dar a la Ciudad, la reglaréis y pondréis inmediatamente en el mismo pie y planta que el de Castilla, y sin la menor diferencia ni distinción en nada.⁵⁹

Fins al darrer moment els assetjats intentaren que els borbònics acceptessin la conservació del marc institucional, com s'havia aconseguit anteriorment en les capitulacions de la ciutat als setges del 1697 i el 1705,⁶⁰ però aquest cop no van tenir èxit. Ara bé, Josep Maria Torras i Ribé reconeix:

[...] a pesar de l'existència d'aquests projectes, i probablement d'altres escrits de característiques semblants, com hem tingut ocasió de veure la cerimònia de capitulació de Barcelona i l'entrada de l'exèrcit de les dues corones van portar-se a terme d'una manera ordenada i amb una elevada dosi de pragmatisme i de sensatesa, tant per la mateixa actitud dels assetjats, colpits irremeiablement per la magnitud de la derrota, com per part de les tropes atacants.⁶¹

Probablement això fou així perquè les indicacions reials, si bé eren sobiranes, resultaven contraproductives per al mateix sotmetiment de la plaça de Barcelona i la totalitat del Principat de Catalunya, i pel consell del propi avi i valedor del rei Felip V, el mateix sobirà Lluís XIV, que li va retreure el radicalisme de les seves ordres.⁶²

58. Salvador SANPERE I MIQUEL, *Fin de la nación catalana*, vol. II, p. 445. Joaquim ALBAREDA SALVADÓ, *El «cas dels catalans»*, p. 121. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 126-128.

59. Salvador SANPERE I MIQUEL, *Fin de la nación catalana*, vol. I, p. 399.

60. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 152.

61. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 159.

62. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 127. Joaquim ALBAREDA SALVADÓ, *El «cas dels catalans»*, p. 156.

El comandant dels exèrcits borbònics i segon capità general de Catalunya nomenat per Felip V, el mariscal duc de Berwick i Llúria, ocupà el lloc del duc de Populi (que no havia aconseguit vèncer la resistència catalana dels tres comuns catalans) i fou el responsable de la victòria definitiva de la causa de Felip V, duc d'Anjou, a Catalunya l'11 de setembre de 1714. Cinc dies després, Anglaterra es mostrava sol·lícita a corregir la seva defecció, i la deserció i l'incompliment del Pacte de Gènova, ja que el 6 de setembre de 1714, en accedir al tron anglès Jordi I de Hannover i formar-se nou govern dels *whigs*, el secretari de la regència, Addisson, va comunicar a l'ambaixador català Pau Ignasi de Dalmases que s'havia ordenat als vaixells anglesos que es concentrassin al port de Maó per a protegir Barcelona i negociar la capitulació. El duc de Berwick, l'endemà de la victòria borbònica, el 12 de setembre de 1714, no va signar formalment, tot i respectar-lo, l'acord final de capitulació de la ciutat,⁶³ que establia que s'havien de respectar les vides i propietats dels civils i els combatents, i que els assetjats es comprometien a evitar el saqueig, així com els assetjats a desarmar-se, però no feia cap esment de les Constitucions, en cap sentit.

El 13 de setembre es va ocupar materialment la ciutat de Barcelona sense saqueig. Els assetjats se sentiren i foren derrotats, com es recull en els annals consulars: «[...] lo día 13 se feu la entrega y se rendí esta ciutat, [...] perdent en est lamentable dia, ab sa pròpia sanch, tots los privilegis en tantes centúries gosats, y ab tanta sang conseguits».⁶⁴ Tot i això, el 14 de setembre representants del Consell de Cent de Barcelona acudiren, com a autoritat, a complimentar el mariscal duc de Berwick, allotjat encara a les Corts de Sarrià, i dictaren i feren complir l'ordre de requisita i recollida d'armes.⁶⁵

El 15 de setembre el duc de Berwick no derogà les Constitucions, les ignorà. Imposà la política de fets consumats i mitjançant una pragmàtica creà la Real Junta Superior de Justicia y Gobierno, que prefigurà la posterior Reial Audiència definitiva,⁶⁶ i escapçà les institucions catalanes rivals en la contesa,⁶⁷ en espera de la decisió final, per decret, del rei catòlic Felip V: «[...] el Sr. Duque de Berwick [...] formó y nombró en interin, y hasta otra orden de su Magd., una junta de ministros de diferentes tribunales superiores de Castilla [...] a fin que concurriesen con el superintendente general de este Principado, D. Joseph Patiño [...]».⁶⁸ Van integrar aquesta junta catalans exiliats

63. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 153.

64. BC, ms. 173, *Annals consulars de la ciutat de Barcelona*, vol. III, f. 159v-160, 13 de setembre de 1714.

65. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 188.

66. Sebastià SOLÉ I COT, *La governació general del Principat de Catalunya sota el règim de la Nova Planta (1716-1808)*, p. 19 i 28.

67. Pel que fa als tres comuns, «el Duque de Berwick los abolió de improviso, luego de la entrada de su ejército en la capital de Cataluña». Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 25.

68. ACA, «Cancelleria», reg. 6187, *Decretos de la Real Junta*, f. 1, 15 de setembre de 1714. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 161.

a la cort de Madrid, botiflers recompensats aleshores amb la victòria de la seva facció, i la presidí José Patiño.

El president de la Real Junta, José Patiño, superintendent de Catalunya del duc de Berwick,⁶⁹ el 16 de setembre senzillament «comunicà» la dissolució definitiva dels vençuts comuns (Diputació del General o Generalitat de Catalunya, Consell de Cent i braç militar):

Habiendo cesado por la entrada de las armas del Rey Nuestro Señor (que Dios guarde) en esta Ciudad y plaza la representación de la Deputación y General de Cathaluña, El Exmo. Señor Mariscal Duque de Berwick y Liria me ha encargado que ordene y mande a los Diputados y ohidores de quantas del General de Cataluña, que arrimen todas las insignias, cessen totalmente, assí ellos como sus subalternos, en el exercicio de sus cargos, empleos y officios, y entreguen las llaves, libros y todo lo demàs concerniente a la dicha casa de la Deputación y sus dependencias.⁷⁰

Però, a diferència dels decrets de derogació dels furs d'Aragó i de València, que es promulgaren precipitadament durant la guerra (el 29 de juny de 1707), sense dilació ni discussió i reflexió prèvies, acabades d'ocupar València (el 8 de maig de 1707) i Saragossa (el 26 de maig de 1707) per Felip V, el qual prèviament havia vençut en la batalla d'Almansa (el 25 d'abril de 1707), en el cas de Catalunya el DNPRAPC es retardà i fou fruit d'una reflexió en juntes i comissions⁷¹ de polítics i juristes que envoltaven el rei, entre els quals Jordà distingeix els que persistien en la pretensió d'uniformitzar totalment els regnes de les Espanyes a l'estil del model polític castellà (Amelot i Macanaz), els crítics amb la decisió de suprimir furs i Constitucions (el duc de Berwick, vencedor del setge de Barcelona, i l'arquebisbe de Saragossa) i els que intentaven eludir la supressió total (per a evitar el desordre jurídic, fer irreductible l'extensa desafeció a la dinastia borbònica i no perjudicar, ans recompensar, les persones i localitats fidels a la causa borbònica i la Corona), tot mantenint el que no fos incompatible amb els plantejaments borbònics.⁷²

Es partia, doncs, de l'experiència dels decrets de derogació d'Aragó i València, de set anys més de guerra i de la dissolució de la Diputació de la Generalitat, del Consell

69. El mariscal duc de Berwick, de seguida que s'hagué apoderat de la ciutat de Barcelona, dissolgué la Diputació del General. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 62.

70. ACA, «Cancelleria», reg. 6187, *Decretos de la Real Junta*, f. 8v-9v, 16 de setembre de 1714. BC, ms. 173, «Annals consulars», vol. III, f. 160v. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 164.

71. Josep M. GAY I ESCODA, «La gènesi del Decret de Nova Planta de Catalunya», p. 7-41.

72. Antoni JORDÀ FERNÁNDEZ, «Els decrets de Nova Planta per a la Corona d'Aragó», p. 69-90.

de Cent i de la Cort General, ja executada per Berwick en espera de la regulació institucional definitiva.⁷³

El DNPRAPC que finalment fou promulgat, implantat per la força de les armes després de la Guerra de Successió Espanyola a Catalunya, és més extens i detallista que els decrets de Nova Planta anteriors dels regnes veïns d'Aragó i València. El Decret va consolidar l'escapçament del marc institucional executat pragmàticament pel duc de Berwick en la presa de Barcelona, va introduir reglamentacions noves diferents⁷⁴ i va bandejar i ignorar les Constitucions del Principat de Catalunya, però no les va abolir ni derogar específicament, encara que aquest fos el seu desig.

Les Constitucions de Catalunya no van ser derogades ni abolides en el DNPRAPC. No ho podien ser per decret reial. Segons les mateixes constitucions, com a dret paccionat⁷⁵ que eren no podien contradir-se per mitjà de decrets o sentències reials, com mana la Constitució XVIII, del capítol de cort XVI del llibre primer:

PHILIP Segon en primera Cort de Barcelona, Any M D L XXXIX Cap. XVI.

Per quant les Constitucions de Cathalunya, Capitols, y Actes de Cort, nos poden fer sinó en les Corts Generals, y sia de justícia que les coses se desfacen ab la matexa solemnitat ques son fetes: Per tan statuhim, y ordenam que les Constitucions de Cathalunya, Capitols, y Actes de Cort, no pugan esser revocades, alterades,

73. José PELLA FORGAS, *Los fueros de Cataluña*, p. 693: «Interin quedaban en suspenso la Diputacion general y el Consejo de Ciento, creó el primer monarca borbónico una Junta de Gobierno del Principado que fué como un poder por cuya mediacion aguantose el duro golpe de opresion militar, hasta que puestas en mas sosiego las cosas pudiese efectuarse la reforma de la constitucion política de Cataluña».

74. Sense precisar ni confirmar l'abolició específica dels tres comuns (Diputació del General, Consell de Cent i braç militar) dissolts anteriorment en interinitat pel capità general, el duc de Berwick, si bé l'article 37 suprimeix tots els «altres Comuns» de Catalunya, malgrat que no són esmentats en el text: «[...] y todos los comunes no expresados en este Real Decreto quedan suprimidos y extintos». Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 26. Com tampoc no es precisa ni es confirma l'abolició específica de la vice-regència. Jesús LALINDE ABADÍA, *La institución virreinal en Cataluña (1471-1716)*, Barcelona, Instituto Español de Estudios Mediterráneos, 1964, p. 429. Lalinde observa que l'abolició de la vice-regència fou tàcita. I Sebastià SOLÉ I COT, *La governació general del Principat de Catalunya sota el règim de la Nova Planta (1716-1808): Una aportació a l'estudi del procediment governatiu a les darreries de l'Antic Règim*, tesi doctoral, vol. I, Cerdanyola del Vallès, Universitat Autònoma de Barcelona, 1982, p. 125, precisa que el DNPRAPC suprimí la vice-regència no pas frontalment i directa, abolint-la, sinó a través de no esmentar-la, de no dir-ne res, ni en positiu ni en negatiu, d'ignorar-la.

75. Constitucions, furs, capitols i actes de cort eren lleis paccionades i, per tant, no podien ser revocades per una sola de les parts. Eva SERRA I PUIG, *La formació de la Catalunya moderna (1640-1714)*, p. 49. José PELLA FORGAS, *Los fueros de Cataluña*, p. 722: «Felipe V, que hemos visto no derogó los fueros, no podía derogarlos legalmente».

ni suspeses, sino en Corts Generals, y que si lo contrari sera fet que no tinga ninguna força, ni valor.⁷⁶

Això no obstant i malgrat l'advertiment de manca de força i de valor, amb el DNPRAPC el rei Felip V va reformar, més per força que no pas per valor, com la història s'ha entossudit a demostrar, els drets i privilegis i les Constitucions sense seguir les normes que hi havia reglamentades. Amb la força militar de les armes, imposant i desequilibrant a favor del rei en detriment de la representació de la terra, i empeltant a Catalunya el concepte —extern al dret històric dels catalans— de *sobirania absoluta* del monarca, les Constitucions de Catalunya van ser modificades, suprimides i suspeses, sobretot pel que feia al dret públic i el marc institucional, i es va pretendre que fossin abandonades i oblidades, però no van ser pas derogades ni abolides.

I, això, a diferència dels Furs d'Aragó i dels Furs de València —els furs són lleis atorgades pel rei—, que en la mateixa Guerra de Successió, el 1707, van ser formalment i expressament abolits i derogats, com explica el Reial decret del 29 de juny de 1707, de «derogación de los fueros de Aragón y Valencia; y su reduccion á las leyes y gobierno de Castilla» (*Novíssima recopilación de las leyes de España*, ll. III, t. III, l. I):

Considerando haber *perdido* los Reynos de Aragon y de Valencia, y todos sus habitadores por la *rebelion* que cometieron, faltando enteramente al juramento de fidelidad que me hicieron como á su legítimo Rey y Señor, todos los fueros, privilegios, exenciones y libertades que gozaban, y que con tal *liberal mano se les habian concedido*, así por mi como por los Señores Reyes mis predecesores, particularizánolos en esto de los demas Reynos de esta Corona; y tocándome el *dominio absoluto* de los referidos Reynos de Aragon y de Valencia, pues á la circunstancia de ser comprendidos en los demas que tan legitimamente poseo en esta monarquía, se añade ahora la del justo *derecho de la conquista* que de ellos han hecho mis Armas con el motivo de su rebelion; y considerando tambien, que uno de los principales atributos de la Soberanía es la imposicion y derogacion de leyes, las quales con la variedad de los tiempos y mudanza de costumbres podría yo alterar, aun sin los graves y fundados motivos y circunstancias que hoy ocurren para ello en lo tocante á los de Aragon y Valencia; he juzgado por conveniente (así por esto como por mi deseo de reducir todos mis Reynos de España á la uniformidad de unas mismas leyes, usos, costumbres y Tribunales, gobernándose igualmente todos por las leyes de Castilla tan loables y plausibles en todo el Universo) *abo-*

76. *Constitucions y altres drets de Cathalunya, compilats en virtut del capítol de cort LXXXII de las Corts per la S. C. y R. majestat del Rey Don Philip IV, nostre senyor celebrades en la ciutat de Barcelona any M.DCCII*, Barcelona, 1704, llib. 1, tít. 16, const. 18, p. 52. Tomàs de MONTAGUT I ESTRAGUÉS, «Les compilacions del dret català», *Glossae: Revista de Historia del Derecho Europeo*, vol. 7 (1995), p. 113-134.

lir y derogar enteramente, como desde luego *doy por abolidos y derogados*, todos los referidos fueros, privilegios, práctica y costumbres hasta aquí observadas en los referidos Reynos de Aragon y de Valencia [...], he resuelto que [...].⁷⁷

Les Constitucions —que són lleis paccionades i no derogables unilateralment— del Principat de Catalunya no van ser abolides, ni es va pretendre abolir-les amb el Decret de Nova Planta del 1716:

1. Por quanto, por Decreto de nueve de Octubre del año próximo passado de mi Real mano, he sido servido de dezir, que *haviendo* con la asistencia Divina, y justicia de mi causa, *pacificado* enteramente *mis Armas* esse Principado, toca à mi *Soberanía* establecer Gobierno en él, y a mi Paternal Dignidad, dar para en adelante, las mas *saludables providencias*, para que sus Moradores, vivan con paz, sosiego, y abundancia, enmendando en los malos, la opressión, que se ha experimentado (en las turbaciones passadas) de los buenos. Para cuyo fin, *haviendo* precedido madura deliberacion, y consulta de Ministros de mi mayor satisfaccion, y confianza.

2. He resuelto, que en el referido Principado, [...].⁷⁸

De fet, es mencionen en l'article 28:

Se impondrán las penas, y se estimarán las probanzas segun las Constituciones, y practica, que havia antes en Cataluña, y si sobre esto ocurriere à la Sala Criminal alguna cosa, que necessite de reformation, se me consultará. Se proseguiran las causas contra Reos ausentes, y si sobre el modo de substanciarlas, y execucion de las penas, tuviere algun reparo, la Sala me consultará.

I se sancionen de nou en l'article 56 del mateix Decret, on diu:

En todo lo demàs, que no està prevenido en los Capítulos antecedentes de este Decreto, mando se observen las Constituciones, que antes havia en Cataluña, entendiendose, que son establecidas de nuevo por este Decreto, y que tienen la misma fuerza, y vigor, que lo individualmente mandado en èl.

No es decreta ni s'imposa l'abolició i la derogació de les Constitucions. Se les considera passades, antigues. El Decret es refereix a les Constitucions «que havia antes en Cataluña» (art. 3, 4, 12, 28, 43, 49, 51, 57 i 58):

77. Les cursives són nostres.

78. Les cursives són nostres.

- Article 3: «Casas que antes estavan destinadas para la Diputacion».
- Article 4: «Suplicacion que antiguamente se interponia de una Sala à otra».
- Article 12: «Me darà cuenta la Audiencia de los dias feriados que havia en la antigua de Cataluña, para establecer los que ha de haver, y mientras no se resolviese, observará los de antes, menos los que llaman Estivales».
- Article 28: «[...] segun las Constituciones, y practica, que avia antes en Cataluña».
- Article 43: «[...] avrá Bayles, que nombrará la audiencia, de dos en dos años, y sobre los Salarios, que han de aver, y residencia, que se les ha de tomar, consultará la audiencia con relacion de lo que antiguamente avia en Cataluña».
- Article 51: «Todos los demàs Oficios, que avia antes en el Principado [...]».

«Antes» que la causa borbònica del duc d'Anjou hagués «pacificado enteramente [con] mis Armas esse Principado» amb la derrota de la causa catalana defensada pels tres Comuns (Diputació del General o Generalitat de Catalunya, Consell de Cent i braç militar) i la capitulació de Barcelona, i el rei Felip V, vencedor, donés les noves «saludables providencias». En les quals, malgrat escapar les Constitucions, les sancionà de nou.

Així doncs, a diferència del Decret de «derogación de los fueros de Aragón y Valencia», on explícitament s'aboleixen i es deroguen els furs,⁷⁹ en el Decret de «Nueva planta de la Real Audiencia del Principado de Cataluña» aquesta abolició es passa per alt, no s'explicita. Les Constitucions catalanes van ser eliminades i anul·lades de fet, des de la capitulació de Barcelona i la seva ocupació pel capità general duc de Berwick, però mai no ho foren de dret. El posterior DNPRAPC va reglamentar coses diferents i prohibicions expresses, respecte a les constitucions catalanes, però no va abolir les Constitucions del Principat de Catalunya. És més, de fet van ser sancionades de nou per la sobirania del rei.⁸⁰ El DNPRAPC va abolir el marc institucional propi del Principat de Catalunya (virrei, corts, braços, Generalitat, Diputació, Consell de Cent) i imposà a Catalunya el dret públic castellà en els àmbits polític i administratiu, però en els assumptes i litigis privats i particulars restava vigent el dret civil català, el dret mercantil (conservant el Consolat de Mar) i el dret penal i processal. Vigència entesa com a voluntat del monarca que, en ús de la seva sobirania, declarava de nou

79. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 257.

80. El fiscal José Rodrigo trasladava a Juan Millán de Aragón, secretari de la Càmera de Castilla, el 29 de gener de 1716: «Porque la soberanía absoluta y gobierno Monarchico perfecto consiste en la facultad absoluta y libre en los Príncipes de dar ley a sus Reinos, y las Constituciones antiguas que se mandan observar, se podrán en virtud de estas cláusulas, derogar, mudar, alterar, como pareciese conveniente a S. Mag., siendo establecidas de nuevo por este Decreto [...]». *Instrucción secreta de algunas cosas que deben tener presentes los corregidores del Principado de Cathaluña para el ejercicio de sus empleos*, AHN, «Consejos. Gracia y Justicia (Aragón)», llig. 17986. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 304-305.

establerta aquella legislació pròpia catalana, les Constitucions de Catalunya, sempre que no afectés la voluntat i la legislació reial. Però vigència, al cap i a la fi.

El mateix príncep Francesc Pius de Savoia, marquès de Castelo Rodrigo, tercer capità general dels exèrcits borbònics del militaritzat Principat de Catalunya, que adoptà el títol constitucional de governador⁸¹ després de la guerra i abans de la promulgació del DNPRAPC, i que fou el primer president de la província i de la nova Reial Audiència, s'havia significat ja a mitjan 1713 proposant que es fes un acte solemne per a l'abolició de les Constitucions i els privilegis catalans, com ell mateix confessava:

Antes de la rendición de Barcelona se digno el Rey mandar formar una junta en la posada del Sor. Marqués de Bedmar, a donde interviniedo yo entre otros, expuso avía resuelto S. Magd. que cada uno de los concurrentes digese lo que le parecía se deviese executar en caso de averse de tomar por la fuerza de las armas esta capital [y] propuse que era mi dictamen, además del desarmamiento y otras providencias, que se quemassen públicamente y solemnemente por mano de verdugo en la misma brecha, los privilegios de Barcelona, y subcequentemente los de Cataluña.⁸²

El 1715 insistia a considerar que això serviria de càstig públic exemplar, per a dissuadir els catalans de qualsevol intent de recuperar les institucions històriques i de retornar al sistema polític anterior a la seva derrota:

[...] me parece que para abatir por cuantas partes se pueda las esperanzas malignas de estos naturales, será conveniente que se haga un acto público y solemne [...] de abolición de todos los privilegios de esta Ciudad y Principado, y bajo de graves penas se mande en su consecuencia el que todas las Ciudades, Villas y lugares de él, en un termino limitado los entreguen, para que [...] se cancelen, borren y quemem, [y] no quede memoria de ellos.⁸³

81. En el Decret del 5 de maig de 1716 Castelo Rodrigo precisa que el governador «antes se llamaba lugar theniente». Sebastià SOLÉ I COT, *La governació general del Principat de Catalunya sota el règim de la Nova Planta (1716-1808)*, vol. 1, p. 142. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 36. Sebastià SOLÉ I COT, *La governació general del Principat de Catalunya sota el règim de la Nova Planta (1716-1808)*, p. 22 i 92.

82. AGS, «Gracia y justicia», llig. 744, 7 de setembre de 1715, carta de Castelo Rodrigo a Manuel Vadillo. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 158.

83. AGS, «Gracia y justicia», llig. 744, 7 de setembre de 1715, carta de Castelo Rodrigo a Manuel Vadillo. Enrique GIMÉNEZ LÓPEZ, «“Contener con más autoridad y fuerza”. La repressió de l'austriacisme als territoris de la Corona d'Aragó (1707-1725)», a Joaquim ALBAREDA SALVADÓ (coord.), *Del patriotisme al catalanisme: societat i política (segles XVI-XIX)*, Vic, Eumo, 2001, p. 221-238. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 225 i 320. Joaquim ALBAREDA SALVADÓ, *La Guerra de Sucesión de España (1700-1714)*, Barcelona, Crítica, 2010, p. 427-428.

Finalment es lamentà, però, que «no se ha ejecutado ningún acto público de abolición de privilegios, y sólo por “actum facti” ha seguido una suspensión».⁸⁴ I a pesar, també, del criteri del militar comte de Montemar, que considerava que l'acte simbòlic d'aquesta abolició pública i solemne dels privilegis i les Constitucions havia de fer-se de manera ostentosa perquè «los catalanes son ydoltras de sus privilegios, con unos visos de República en su media libertad, que si no la han logrado entera, no se duda que la han pretendido».⁸⁵ L'abolició pública de les Constitucions i els privilegis de Catalunya no va ser executada mai, i menys des del cim de les muralles de Barcelona després de la derrota, com havia estat prevista i planificada des del 1713. Torras i Ribé ho atribueix a la ferotge defensa final del setge i a les capitulacions pactades entre els assetjats i el mariscal duc de Berwick.⁸⁶

Ara bé, el capità general anterior al marquès de Castelo Rodrigo i posterior al duc de Berwick, el príncep de T Serclaes, sí que no es va estar de decomissar tots els privilegis, nomenaments i honors atorgats pel rival arxiduc d'Àustria, i aquests sí que foren cremats i destruïts per un botxí a la seu del nou govern borbònic de Barcelona, l'anterior Palau de la Diputació de la Generalitat.⁸⁷ I si bé, certament, també s'ordenà requisar tots els exemplars de les Constitucions, amb l'amenaça de considerar la seva possessió com a delictes de lesa majestat, només es feia referència als exemplars de les Constitucions aprovades en les Corts del 1705-1706,⁸⁸ celebrades a Barcelona amb el rival de la causa borbònica el «rey nostre senyor Don Carlos III», arxiduc d'Àustria.⁸⁹

Així doncs, malgrat que l'endemà mateix de la conquesta de Barcelona per l'exèrcit borbònic el nou governador de Barcelona, el marquès de Guerchy, amb ritual

84. AHN, «Consejos», llig. 6811-A, doc. 121. Joaquim ALBAREDA SALVADÓ, *Els catalans i Felip V*, p. 427-428. Francisco Javier PALAO GIL, *The Crown of Aragon in the War of the Spanish Succession*, a Trevor J. DADSON i J. ELLIOTT, *Britain, Spain and the Treaty of Utrecht 1713-2013*, Londres, Routledge, 2017. José COROLEU i José PELLA FORGAS, *Los fueros de Cataluña*, p. 694-695.

85. Salvador SANPERE i MIQUEL, *Fin de la nación catalana*, vol. I, p. 75. Joaquim ALBAREDA SALVADÓ, *Els catalans i Felip V*, p. 234.

86. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 319.

87. ACA, «Cancelleria», reg. 6187, *Decretos de la Real Junta*, f. 71v-72, 5 de maig de 1715. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 321. José COROLEU i José PELLA FORGAS, *Los fueros de Cataluña*, p. 693.

88. Arxiu Històric de Tortosa (AHT), «Manuals notariais», reg. 3026, f. 81, document de venda citat a Salvador-J. ROVIRA i GÓMEZ, *Els nobles de Tortosa (segle XVIII)*, Tortosa, Centre d'Estudis Francesc Martorell, 1999, p. 240. A tall d'exemple, la biblioteca dels Talarn, que al segle XVIII per emparentament pertanyia als Fàbregues-Boixar, notaris i escrivans reials de Tortosa, regidors de la ciutat i ennoblits pel fill (Carles III) i el net (Carles IV) de Felip de Borbó, fou venuda el 27 de gener de 1802 a Josep Antoni Franquet, advocat dels Reials Consells, i estava constituïda per cent un títols i dos-cents seixanta-quatre volums, i entre els llibres d'aquest fons bibliogràfic destacaven, entre d'altres, les Constitucions de Catalunya.

89. AHCB, *Libro 3º de consultas de la Real Junta*, s. f., 12 de març de 1716, ordre del marquès de Castelo Rodrigo. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 321.

de vencedor va confiscar els estendards que simbolitzaven la resistència (el pendó de Santa Eulàlia⁹⁰ [figura 1], els estendards de la Coronela i les banderes dels regiments i els defensors) i els trameté a Madrid com a botí de guerra i senyal de la derrota de Catalunya, com molts altres exemples de càstigs a persones i símbols, alguns de gran crueltat, a partir d'aleshores no consta, però, cap acte públic de derogació de les Constitucions de Catalunya. Entre tantes malvestats, càstigs i humiliacions, és significatiu que no s'inclogués cap acte de derogació.

Finalment, els historiadors revisats del període constituent del segle XVIII a Catalunya tampoc no aporten cap llei, incloent-hi el mateix DNPRAPC, que especifiqui que es derogaren explícitament les Constitucions i altres drets de Catalunya. Si Felip V, rei absolut, que bé «habla en plata», i la seva cort eren clars i contundents en tantes ocasions —com, per exemple, quan es diu que «[s]u Magd. resolvió extinguir todas las universidades que havia en este Principado [...]»,⁹¹ en referència al marc institucional propi de Catalunya, i, en canvi, pel que fa a les Constitucions optaven per la dita castellana «a buen entendedor, pocas palabras bastan»—, fou perquè, senzillament, les Constitucions no foren derogades. De fet, succeí el contrari: foren revigoritzades de nou,⁹² sempre que no afectessin la legislació reial. I «en pleito claro no es menester letrado».

Així doncs, és erroni i impropri atribuir a Felip V, com ha fet majoritàriament la historiografia catalana, la derogació i l'abolició de les Constitucions del Principat de Catalunya. En lloc del Decret de Nova Planta promulgat per ell, s'especifica que es deroguen i s'aboleixen les Constitucions del Principat de Catalunya. Són ignorades i bandejades quan s'ordenen coses noves respecte a les que funcionaven anteriorment a la capitulació de Barcelona l'11 de setembre de 1714, però no foren pas derogades ni abolides, i, tot i que van deixar d'aplicar-se de fet, s'hi acut i se sancionen de nou pel que fa a tot allò que el Decret no especifica.

Si bé en els tractats posteriors d'Utrecht, de Rastatt i de Baden, configuradors del nou equilibri europeu, ja no hi tingueren cabuda els regnes i el principat integrants de l'antiga Corona d'Aragó, en el d'Utrecht hi ha un article sobre els habitants de Catalunya, que té l'ambigua forma d'una demanda i una resposta, que tracta de garantir la protecció dels drets catalans de la venjança del rei Felip V (Tractat de Pau

90. Josep BRACONS CLAPÉS, «La bandera de Santa Eulàlia», *MUHBA Butlletí*, núm. 26.

91. AGS, «Gracia y justicia», llig. 939. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 338.

92. Guillermo M. de BROCA, *Historia del derecho de Cataluña, especialmente del civil*. Les «Constituciones que antes había en la Provincia» i que no estaven en contradicció manifesta amb el DNPRAPC foren de nou sancionades per Felip V. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 33 i 304.

i Amistat entre la Gran Bretanya i Espanya, signat a Utrecht el 13 de juliol de 1713, art. 13)⁹³ i que diu:

Visto que la reina de la Gran Bretaña insistirá con suma eficacia para que todos los habitantes del Principado de Cataluña, de cualquier estado o condición que sean, consigan no solo entero y perpetuo olvido de todo lo ejecutado durante esta guerra y gocen de la íntegra posesión de sus haciendas y honores, sino también que conserven ilesos e intactos sus antiguos privilegios, el Rey Católico, por atención a S. M. británica, concede y confirma por el presente a cualquiera habitantes de Cataluña, no sólo la Amnistía deseada justamente, con plena posesión de bienes y honores, sino que da y concede todos aquellos privilegios que posean y gozan los habitantes de las dos Castillas, que de todos los pueblos de España son los más amados del rey Católico.

Posteriorment, el Decret de Nova Planta fou derogat i revocat per Napoleó, i mai no es tornà a posar en vigor després de l'abdicació de Napoleó a favor del rei Ferran VII (Tractat de Valençay, 11 de desembre de 1813). També foren revocades les següents constitucions espanyoles que pervindrien. Però els antics drets històrics catalans, les antigues Constitucions catalanes, s'havia aconseguit aleshores que fossin oblidades i abandonades.

Tot i així, el juliol del 1810 el general Enrique O'Donnell, capità general de Catalunya nomenat pel Consell Suprem de Regència a proposta de la Junta Superior del Principat de Catalunya —organisme autònom que governà a Catalunya entre el 1808 i el 1812, durant la Guerra del Francès, autodeclarat dipositari de les facultats de la Reial Audiència—, va convocar un congrés a Tarragona. Els diputats al Congrés de Tarragona, que emulava una cort general o un parlament segons els requisits de les Constitucions catalanes, i la Junta del Principat, presidits pel capità general del Principat, a mode d'*alter nos* del monarca, aleshores presoner i absent, van jurar en primer terme respectar, fer respectar i defensar les Constitucions i drets de Catalunya.⁹⁴ I també, en el marc de la Tercera Guerra Carlina, el pretendent Carles VII de Borbó i d'Àustria-Este va prometre novament el retorn de l'aplicació dels furs i de les Constitucions. Així, el 26 de juliol de 1874 emetia, a Estella (Navarra), un reial decret que restituïa la Diputació General de Catalunya i nomenava una «Diputació à guerra»⁹⁵ que s'establiria a les comarques de muntanya catalanes com un estat alternatiu al li-

93. Joaquim de CAMPS I ARBOIX, *El Decret de Nova Planta*, p. 8. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 243. Joaquim ALBAREDA SALVADÓ, *El «cas dels catalans»*, p. 129.

94. José COROLEU i José PELLA FORGAS, *Los fueros de Cataluña*, p. 704-705.

95. *Boletín Oficial del Principado de Cataluña* (Sant Joan de les Abadesses), núm. 1 (18 de desembre de 1874); Biblioteca Nacional de España, *Hemeroteca digital*.

beral i estaria presidida pel general Rafael Tristany i Parera.⁹⁶ Institució de govern, de vida efímera, que va dissoldre's l'agost del 1875.

En qualsevol cas, a pesar que alguns autors i legisladors ja consideraren, de manera jurídicament errònia, abolides i suprimides les Constitucions del Principat de Catalunya, la mateixa legislació espanyola posterior encara les ha seguit reconeixent,⁹⁷ com recull Guillem Maria de Brocà⁹⁸ el 1918 a partir de les declaracions del Tribunal Suprem:

— Sentència del 10 d'octubre de 1857: «La Novísima Recopilación manda que se observen las Constituciones de Cataluña en todo lo cuanto no se halle prevenido en los capítulos antecedentes de la misma»

— Sentència del 26 de gener de 1876: «La legislación foral es especial y a ella ha de estarse para decidir las cuestiones del pleito que con arreglo a ella se hayan discutido»

— Sentència del 20 de març de 1893: «El Real Decreto de Nueva Planta de 16 de enero de 1716, o sea la ley 1ª, tit. 9º libro v de la Novísima Recopilación, a la vez que sanciona lo estatuido en las Constituciones de este antiguo Reino, en cuanto no fuese opuesto a los capítulos de dicho Real decreto, marca la época desde que las leyes posteriores son igualmente aplicables a Cataluña que a las demás partes del territorio nacional, mientras [por] las mismas leyes no se restrinja su imperio».

I en l'ordenament del Codi civil espanyol del segle XIX es reconeixien els drets forals «de los territorios de Cataluña, Aragón, Navarra, las Provincias Vascongadas, las islas Baleares y Galicia» i en la Llei de l'11 de maig de 1888 s'establia que «las provincias y territorios en que subsiste derecho foral lo conservarán por ahora en toda su integridad, sin que sufra alteración su actual régimen jurídico por la publicación del Código». De manera que pel Reial decret del 17 d'abril de 1889 s'acordà la constitució de comissions especials compostes per lletrats de les províncies o els territoris on existien institucions forals. A Catalunya van compondre la comissió dotze individus lletrats, a més del seu president.

Finalment, després de tots els canvis de règim succeïts, si bé és cert que l'actual i vigent Constitució espanyola del 1978 diu en el punt 3 de la seva disposició derogatòria que «[a]ixí mateix queden derogades totes les disposicions que s'oposin al que es-

96. Juli CLAVIJO LEDESMA, «1874: Apogeu i decadència del carlisme a Catalunya», *Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca*, núm. 26 (2015), p. 63 i 93.

97. Ramón Lázaro de DOU Y DE BASSOLS, *Instituciones del derecho público general de España, con noticia del particular de Cataluña y de las principales reglas de gobierno en cualquier estado*, Madrid, Oficina de Benito García y Compañía, 1800-1803; Biblioteca de la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación, sign. 1-5151-5159, p. 50 del pròleg, 43 i 52 del capítol III.

98. Guillermo M. de BROCÀ, *Historia del derecho de Cataluña, especialmente del civil*.

tableix aquesta Constitució», quin efecte pot tenir aquesta disposició en unes Constitucions de Catalunya aprovades per unes corts i anteriors al mateix Regne d'Espanya?

En qualsevol cas, cal recordar que la Constitució espanyola vigent, posterior a les Constitucions, aprovada en les Corts Generals i ratificada per votació en sufragi universal, amb més de la meitat del cens de catalans a favor, reconeix explícitament els «derechos históricos» en la seva disposició adicional primera i, per tant, les «Constitucions i altres drets de Catalunya» hi són emparades.⁹⁹

A dreta llei, doncs, les Constitucions catalanes —estudiades en profunditat per Víctor Ferro,¹⁰⁰ entre d'altres, i en càtedres d'història del dret— no estan derogades, són drets històrics que segueixen «en vigor» i no hi ha cap força legal que ho desmenteixi.

3. REFLEXIÓ SOBRE LA VIGÈNCIA DE LES CONSTITUCIONS DE CATALUNYA COM A DRET HISTÒRIC

A parer d'alguns autors, com Albareda¹⁰¹ i Lluch,¹⁰² la victòria de l'absolutisme, sistema polític perllongat durant més d'un segle, en la Guerra de Successió va malmetre l'ocasió de consolidar un sistema, basat en contractes polítics i en la representació, que, si bé era titllat de tradicionalista, tenia un potencial modernitzador molt superior. Tampoc la centralització i unificació administrativa, legislativa i judicial, amb els decrets de Nova Planta com a mostra, no va aconseguir consolidar un projecte polític més enllà de l'Espanya peninsular. L'absolutisme, en lloc de redreçar Espanya, malauradament més aviat va enaltir i fer arrelar més pregonament encara els pitjors defectes hispànics: la supèrbia i la desídia.¹⁰³

Això no obstant, malgrat el reformisme absolutista borbònic, les Constitucions catalanes no van ser pas abolides ni derogades pel DNPRAPC de la manera que ho foren els furs d'Aragó i de València. I encara que a la causa borbònica d'intenció

99. Tomàs de MONTAGUT I ESTRAGUÉS, «Els drets històrics a Catalunya», p. 125-137. Miguel HERRERO DE MIÑÓN, «Los derechos históricos y el principio pacticio», p. 35-54. Miquel RUIZ LACRUZ, *Proposta d'una constitució catalana*.

100. VÍCTOR FERRO I POMÀ, *El dret públic català*.

101. Segons Albareda, «els sistemes representatius com el que hi havia a Catalunya —i a la corona d'Aragó— gràcies a les Constitucions, a les Corts i a la Diputació, disposaven d'un potencial “democràtic” i modernitzador molt superior al que s'ha atribuït, durant dècades, a l'absolutisme». Vegeu Joaquim ALBAREDA, «Pròleg», a Eduard MARTÍ FRAGA, *La conferència del tres comuns (1697-1714)*, p. 15.

102. Ernest LLUCH, *La Catalunya vençuda del segle XVIII*, p. 229, 240 i 245. Ernest LLUCH, *L'alternativa catalana (1700-1714-1740): Ramon Vilana Perlas i Juan Amor de Soria: teoria i acció austriacistes*, Vic, Eumo, 2000.

103. J. MORALES ARRIZABALAGA, «La Nueva Planta de Aragón. Proyectos e Instrumentos», *Ivs Fvgit*, vol. 13-14 (2004-2006), p. 365-407.

d'«abatir definitivamente el orgullo de aquellos naturales»¹⁰⁴ no li'n faltava, ja fos per a menystenir-les —per supèrbia, prepotència i vanitat—, ja fos per a acceptar-les —per pragmatisme i prudència i intercessió de Lluís XIV¹⁰⁵ o de «los buenos catalanes» (com Francesc Ametller i altres filipistes)—,¹⁰⁶ o ja fos perquè no s'atrevia a reformar tot el dret del Principat —per desídia i per la covardia que «surja el efecto sin que se note el cuidado»—,¹⁰⁷ en la promulgació del DNPRAPC no es van derogar específicament les Constitucions de Catalunya, sinó que van ser escapçades, ignorades i considerades passades, antigues, històriques, i així i tot foren sancionades de nou, en tot el que no afectés la voluntat i la legislació reial.

A partir de la capitulació de Barcelona del 1714 i del DNPRAPC, la vigència del dret, com a Castella, es fonamentaria (amb la força de les armes)¹⁰⁸ en la sobirania del rei, aplicant en primer lloc les lleis generals del monarca i les que el rei atorgués, i, quan no n'hi hagués, el dret propi i les Constitucions de Catalunya, que quedaven de nou promulgades i amb vigor renovat gràcies a la voluntat sobirana del rei.

Les Constitucions, no abolides ni derogades i vigents, es van, però, empetitir, «liliputitzar», arran de la modificació del dret públic propi amb la reforma jurídica i institucional i la supressió total de les institucions polítiques representatives catalanes, de manera il·legítima, segons les mateixes Constitucions, i per la força. I si van restar vigents en el dret privat, en matèria civil, penal, processal i mercantil, es van anacronitzar i «fossilitzar» a causa de la manca d'institucions representatives, que impossibilitava la seva renovació i l'actualització del sistema jurídic (les corts generals catalanes no han estat mai més convocades des del 1706).

Probablement d'una manera similar a l'oblit, la ignorància o fins la tergiversació que la historiografia, poc interessada en la història conceptual i tendent al seguidisme i a evitar enfrontaments amb la historiografia nacionalista espanyola, ha comès amb el terme i la realitat del Principat de Catalunya,¹⁰⁹ aquesta mateixa historiografia, potser

104. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 278.

105. Joaquim ALBAREDA SALVADÓ, *El «cas dels catalans»*, p. 156.

106. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 25 i 283. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, p. 24-25 i 162.

107. «Pero como cada nación parece que señaló la naturaleza su idioma particular, tiene esto mucho que vencer el arte y se necesita de algún tiempo para lograrlo y más aún cuando el genio de la nación como el de los catalanes es tenaz, altivo y amante de las cosas de su País, y por esto parece conveniente dar sobre esto instrucciones y providencias muy templadas y disimuladas, de manera que se consiga el efecto, sin que se note el cuidado [...]»; instruccions secretes castellanes per als corregidors del Principat de Catalunya donades pel fiscal José Rodrigo a Juan Milán de Aragon, secretari de la Cambra de Castella. Vegeu Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 307, i Josep M. GAY I ESCODA, *El corregidor a Catalunya*, p. 919.

108. Joan MERCADER I RIBA, *Felip V i Catalunya*, p. 296.

109. Cristian PALOMO REINA, «El comtat de Barcelona i principat de Catalunya. Sobre l'ús historiogràfic anòmal del vocabulari politicojurídic històric», *Revista de Dret Històric Català*, vol. 19 (2020), p. 125-144.

per manca de coratge, també ha considerat derogades i abolides, erròniament i impròpia, les Constitucions del Principat de Catalunya pel DNPRAPC del 1716.

Malgrat que estan, òbviament, abandonades i suspeses, i fetes oblidar des d'aleshores, mai no han estat específicament derogades. Estan en uns llimbs legals, en hibernació, no són pròpiament vigents, perquè estan «fossilitzades», ni són útils, perquè estan «liliputitzades», però tampoc no són mortes, només no han estat mai actualitzades des de la darrera Cort dels anys 1705-1706, en l'Antic Règim. Són dret històric¹¹⁰ vigent. Són dret històric que pot aportar el fonament d'una solució legal al conflicte jurídicopolític present.¹¹¹

4. CONCLUSIÓ

Les Constitucions del Principat de Catalunya han estat considerades majoritàriament per la historiografia, erròniament i impròpia, «derogades i abolides» amb el Decret de Nova Planta (1716) de Felip V de Borbó. I foren escapçades per la força de les armes, severament modificades, suspeses, abandonades i fetes oblidar, però no foren ni han estat mai derogades ni abolides.

110. Miguel HERRERO DE MIÑÓN, «Los derechos históricos y el principio pacticio», p. 35-54.

111. Miquel RUIZ LACRUZ, *Proposta d'una constitució catalana*. Miquel A. APARICIO PÉREZ, «Los últimos cuarenta años de reorganización territorial del Estado en España», *Ivs Fvgit*, núm. 20 (2020), p. 15-46.

Figura1. Bandera de Santa Eulàlia, coneguda com «la bandera de les nostres llibertats». Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, ref. 246.